

Sygn. akt I UK 500/15

POSTANOWIENIE

Dnia 18 października 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z odwołania E. L.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 18 października 2016 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w (...)
z dnia 9 lipca 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Decyzją z 28 lutego 2013 r. organ rentowy odmówił ubezpieczonej E. L. prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy na podstawie art. 57 ust. 1 pkt 2 i 3 oraz art. 58 ust. 1 pkt 5 i art. 58 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS (tekst jednolity: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.). Odwołanie od decyzji wniosła ubezpieczona.

Sąd Okręgowy w B., wyrokiem z 16 kwietnia 2014 r., oddalił odwołanie. Sąd ustalił, że ubezpieczona w okresie od 1 marca 2008 r. do 31 sierpnia 2008 r., prowadząc działalność gospodarczą (usługi gastronomiczne i sprzątanie), opłacała składki na ubezpieczenie społeczne. Od 1 września 2008 r. do 28 lutego 2011 r. nie stwierdzono opłacania przez ubezpieczoną składek na ubezpieczenie społeczne w związku z prowadzoną działalnością gospodarczą. Biegli lekarze specjaliści z zakresu chorób kobiecych i położnictwa, urologii oraz neurologii dokonali

rozpoznania stanu zdrowia ubezpieczonej. Z opinii biegłych wynika, że od operacji ginekologicznej, tj. od 9 sierpnia 2012 r., ubezpieczona w znacznym stopniu utraciła zdolność do pracy wykonywanej oraz zgodnej z poziomem posiadanych kwalifikacji, okresowo do 31 grudnia 2014 r. Częściowa niezdolność do pracy wynika ze schorzenia ginekologicznego oraz urologicznego. Z przyczyn neurologicznych nie jest niezdolna do pracy. Ubezpieczona nie jest osobą, która utraciła zdolność do wykonywania jakiejkolwiek pracy, jej niezdolność do pracy jest częściowa. Wobec poczynionych ustaleń Sąd uznał odwołanie za niezasadne, albowiem ubezpieczona nie spełnia warunków z art. 57 ust. 1 pkt 2 i 3 w związku z art. 58 ust. 1 pkt 5 i art. 58 ust. 2, przy spełnieniu tylko warunku co do częściowej niezdolności do pracy wynikającego z art. 57 ust. 1 pkt. 1 ustawy o emeryturach i rentach z FUS.

Apelację od powyższego wyroku wniosła ubezpieczona, zarzucając: naruszenie art. 289 k.p.c. przez jego niezastosowanie w sytuacji diametralnej zmiany ostatecznej opinii biegłego ginekologa po pierwotnych odmiennych ocenach dokonanych przez biegłego, rodzących poważne wątpliwości co do ewentualnego wywierania nacisku na biegłego w celu zmiany swego stanowiska; naruszenie art. 290 § 1 k.p.c. przez jego niezastosowanie w sytuacji konieczności zajęcia stanowiska przez konsylium lekarzy biegłych z ośrodka naukowego, przy ustaleniu stanu faktycznego przez wymienionego biegłego coraz to w odmienny sposób, które to okoliczności miały wpływ na wynik sprawy.

Sąd Apelacyjny w (...), wyrokiem z 9 lipca 2015 r., oddalił apelację. Sąd drugiej instancji podkreślił, że ubezpieczona wykazała, iż jest częściowo niezdolna do pracy, ale nie zdołała wykazać pozostałych przesłanek nabycia prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

E. L. w dziesięcioleciu przed ustaloną datą powstania niezdolności do pracy (sierpień 2012 r.) wykazała łącznie 2 lata, 6 miesięcy i 14 dni okresów składkowych i nieskładkowych, zaś w dziesięcioleciu do daty złożenia wniosku wykazała 2 lata, 2 miesiące i 27 dni okresów składkowych i nieskładkowych zamiast wymaganych co najmniej 5 lat. Dodatkowo, wniosek o świadczenie (rentę z tytułu niezdolności do pracy) został złożony oraz niezdolność do pracy powstała po upływie 18 miesięcy od ustania okresów wskazanych w art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i

rentach z FUS. W tej sytuacji brak było podstaw do przyznania ubezpieczonej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, wbrew twierdzeniom skarżącej, Sąd pierwszej instancji nie popełnił błędu przy ocenie opinii biegłych lekarzy, zwłaszcza biegłego ginekologa. Co prawda biegły z zakresu ginekologii i położnictwa istotnie wypowiadał się dwukrotnie, jednak jego wnioski co do daty powstania niezdolności do pracy (sierpień 2012 r.) i stopnia tej niezdolności (częściowa) są jednoznaczne, a tylko te okoliczności miały decydujące znaczenie dla rozstrzygnięcia wobec posiadanego przez ubezpieczoną stażu ubezpieczeniowego (mniej niż 3 lata) i ostatniego okresu ubezpieczenia (od 1 marca 2008 r. do 31 sierpnia 2008 r.). Sąd Apelacyjny nie znalazł podstaw do uzupełniania postępowania dowodowego w celu zasięgnięcia dalszych opinii.

Skargę kasacyjną od wyroku Sąd Apelacyjny w (...) wniosła ubezpieczona, zaskarżając wyrok w całości i wskazując jako podstawy skargi kasacyjnej: naruszenie prawa materialnego, a mianowicie art. 57 ust. 1 pkt 2 i 3 w związku z art. 58 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS, a także naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 290 § 1 k.p.c. w związku z art. 232 zdanie drugie i art. 278 § 1 k.p.c. Skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz o uchylenie wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, skarżąca powołała się na art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. i na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, „które powinno być przez Sąd Najwyższy rozpoznane i stanowić powinno przesłankę do zaakceptowania roszczenia ubezpieczonej, a także mieć powinno znaczenie precedensowe przy rozpatrywaniu innych, podobnych spraw. Zasadność podniesionych zarzutów *prima facie* wynika z reguł logiki i względów słuszności. Fakt bowiem spełnienia przez ubezpieczoną warunków wskazanych w art. 57 ust. 1 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych jest w sposób wystarczający udowodniony, bowiem z pierwszej opinii biegłego wynikało, iż ubezpieczona nie mogła wykonywać jakiegokolwiek innej pracy, a co za tym idzie, była całkowicie niezdolna do pracy, która to niezdolność do pracy powstała w okresie zatrudnienia.”

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Przepis art. 398⁴ § 2 k.p.c. wymaga, aby wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania stanowił odrębny element pisma, niezależny od przytoczenia podstaw kasacyjnych (art. 398⁴ § 1 pkt 2 k.p.c.). Podobnie osobne powinno być uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i uzasadnienie podstaw kasacyjnych, są to bowiem dwa odrębne elementy konstrukcyjne skargi kasacyjnej. W rozpoznawanej sprawie uzasadnienie skargi kasacyjnej składa się prawie wyłącznie z uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak się wydaje pełnomocnik skarżącej założył, że uzasadnienie tego wniosku może stanowić jednocześnie uzasadnienie podstaw skargi. Jest to wada konstrukcyjna skargi.

Cel wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. może być osiągnięty jedynie przez powołanie i uzasadnienie istnienia przesłanek umożliwiających realizację publicznoprawnych funkcji skargi kasacyjnej. Tylko na tych przesłankach Sąd Najwyższy może oprzeć rozstrzygnięcie o przyjęciu lub odmowie przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. Dopuszczenie i rozpoznanie skargi kasacyjnej ustrojowo i procesowo jest uzasadnione jedynie w tych sprawach, w których mogą być zrealizowane jej funkcje publicznoprawne. Nie w każdej zatem sprawie, nawet w takiej, w której rozstrzygnięcie oparte jest na błędnej subsumcji czy wadliwej wykładni prawa, skarga kasacyjna może (powinna) być przyjęta do rozpoznania. Podkreślenia wymaga, że Sąd Najwyższy nie jest trzecią instancją sądową i nie jest jego rolą korygowanie ewentualnych błędów w zakresie stosowania czy wykładni prawa w każdej indywidualnej sprawie.

Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinno nawiązywać do przesłanek przyjęcia skargi do rozpoznania określonych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. Zgodnie z tym przepisem Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli: 1) w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, 2) istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, 3) zachodzi nieważność postępowania lub 4) skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Spełnienie wymagania z art. 398⁴ § 2 k.p.c. powinno zatem przybrać formę wyodrębnionego wywodu prawnego, w którym skarżący wskaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadni, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Pełnomocnik skarżącej w samym wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powołał się na przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. (czyli oczywistą zasadność skargi) oraz na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego. Jednak żadna z tych przesłanek (okoliczności) nie została w odpowiedni sposób wykazana (uargumentowana).

Zgodnie z orzecnictwem Sądu Najwyższego wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania ze względu na przesłankę uregulowaną w art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaga wykazania niewątpliwej, widocznej na pierwszy rzut oka, bez konieczności głębszej analizy, sprzeczności wyroku z przepisami prawa niepodlegającymi różnej wykładni (por. m.in.: postanowienia Sądu Najwyższego: z 8 marca 2002 r., I PKN 341/01, OSNP 2004 nr 6, poz. 100; z 10 stycznia 2003 r., V CZ 187/02, OSNC 2004 nr 3, poz. 49). Takiej sprzeczności zaskarżonego wyroku zarówno z przepisami prawa materialnego, jak i prawa procesowego (powołanymi w podstawach skargi) skarżącej nie udało się wykazać. Argumentów przemawiających za oczywistością naruszenia przepisów prawa (oczywistą zasadnością skargi) nie może zastąpić ogólne powołanie się na „fundamentalne prawo strony do rzetelnego procesu” wynikające z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Do sądu *meriti* rozpoznającego sprawę należy decyzja o tym, czy przeprowadzone dowody z opinii biegłych lekarzy są wystarczające (w rozpoznawanej sprawie – dają jednoznaczną odpowiedź na pytanie o zdolność lub niezdolność ubezpieczonej do pracy i ewentualny zakres tej niezdolności), czy też konieczne jest zasięgnięcie opinii instytutu naukowego lub naukowo-badawczego (art. 290 § 1 k.p.c.). Sąd Apelacyjny ustalił rodzaj i zakres niezdolności ubezpieczonej do pracy na podstawie oceny dowodów z opinii biegłych lekarzy różnych specjalności, co miało przełożenie na zastosowanie przepisów prawa materialnego (art. 57 ust. 1 pkt 2 i 3 oraz art. 58 ust. 1 pkt 5 i art. 58 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach

z FUS). Pełnomocnikowi skarżącej nie udało się przekonać Sądu Najwyższego, że doszło do oczywistej i niebudzącej wątpliwości, widocznej na pierwszy rzut oka sprzeczności wyroku z przepisami prawa niepodlegającymi różnej wykładni.

Z kolei, zgodnie z przyjętymi w orzecznictwie Sądu Najwyższego oczekiwaniami, istotnym zagadnieniem prawnym jest zagadnienie, które wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego lub uregulowaniem prawnym, których wyjaśnienie ma nie tylko znaczenie dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy, ale także dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Prawidłowe skonstruowanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno zatem nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane i przedstawienie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero bowiem wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem „prawnym” oraz czy jest to zagadnienie „istotne” (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 nr 1, poz. 11; z 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004 nr 7-8, s. 51). Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione, gdy jego wyjaśnienie ma znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy w ustalonym stanie faktycznym (por. postanowienie z 27 stycznia 2009 r., II PK 248/09, LEX nr 736732).

W ocenie Sądu Najwyższego pełnomocnik skarżącej nie przedstawił żadnego zagadnienia prawnego, które wymagałoby merytorycznego rozstrzygnięcia. Nie jest nawet jednoznaczne, czy jest to zagadnienie procesowe, czy też dotyczące prawa materialnego. Zagadnienie prawne powinno przybrać postać konkretnego pytania, na które można udzielić różnych wykluczających się odpowiedzi (co przypomina w pewnym stopniu pytanie prawne formułowane na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.). Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania sprowadza się tymczasem do ogólnego zarzutu nierzetelnego przeprowadzenia postępowania sądowego, w szczególności nierozstrzygnięcia o stopniu niezdolności ubezpieczonej do pracy. Nie mieści się w tym zagadnienie prawne w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Sądy obu instancji ustaliły, że ubezpieczona jest osobą częściowo niezdolną do pracy, przy czym odmowa

przyznania jej prawa do renty wynika z niespełnienia przesłanki gęstości stażu ubezpieczeniowego (art. 58 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach) oraz powstania niezdolności po upływie okresu ochronnego (art. 57 ust. 1 pkt 3 ustawy o emeryturach i rentach). Argumentacja pełnomocnika skarżącej zawarta we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania została skoncentrowana na kwestionowaniu ustalenia Sądu Apelacyjnego, że ubezpieczona jest osobą częściowo niezdolną do pracy, i twierdzeniu skarżącej, że jej niezdolność do pracy jest całkowita, w celu – jak można się domyślać – wyeliminowania rygorów z art. 57 ust. 1 pkt 3 oraz z art. 58 ust. 1 pkt 5 i ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z FUS. W istocie chodziło więc o zastosowanie przez organ rentowy oraz Sądy art. 57 ust. 2 oraz art. 58 ust. 4 tej ustawy. Jednak ani we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, ani w podstawach skargi kasacyjnej pełnomocnik skarżącej nie formułuje zarzutu naruszenia tych przepisów. W skardze kasacyjnej nie zarzucono naruszenia art. 57 ust. 2 lub art. 58 ust. 4 ustawy, które dawałyby podstawę do modyfikowania przesłanek nabycia prawa do renty dla osoby całkowicie niezdolnej do pracy.

Zgodnie z art. 398¹³ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę kasacyjną w granicach zaskarżenia oraz w granicach podstaw. W granicach zaskarżenia bierze z urzędu pod rozagę tylko nieważność postępowania. Tym samym w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania Sąd Najwyższy byłby związany podstawami kasacyjnymi wskazanymi przez skarżącą i tylko w ich zakresie mógłby ocenić prawidłowość wydanego przez Sąd odwoławczy wyroku. Jednocześnie zgodnie z art. 398¹³ § 2 k.p.c., byłby związany ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia, w tym ustaleniem co do częściowej jedynie niezdolności skarżącej do pracy.

Z tych względów na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. Sąd Najwyższy odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.